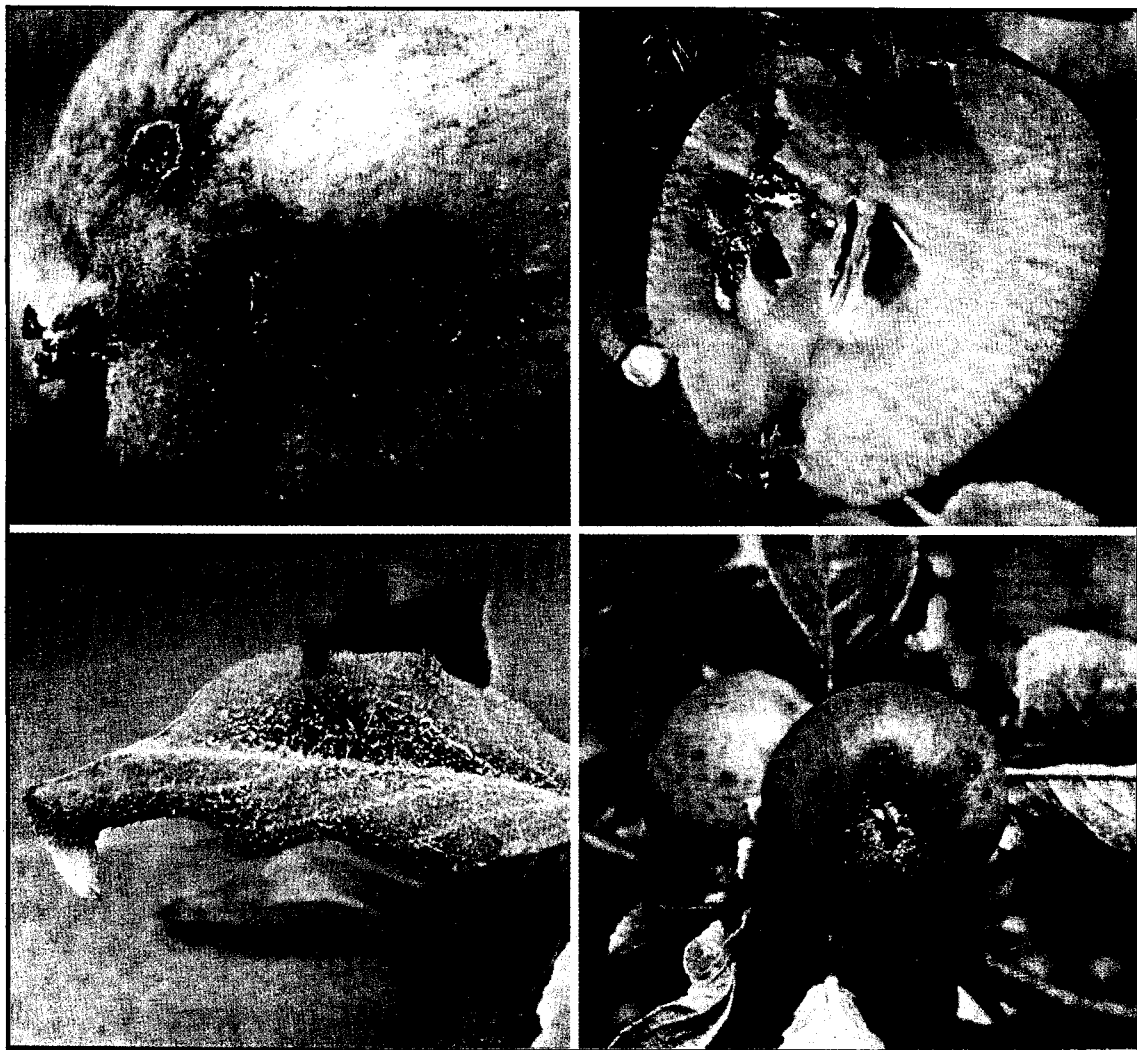

NÖVÉNYVÉDELMI TUDOMÁNYOS NAPOK 2004

Budapest

A *Puccinia xanthii* SCHWEIN. ROZSDAGOMBA ÁLTAL ELŐIDÉZETT FERTŐZÉSEK HAJDÚ-BIHAR MEGYÉBEN, 2003-BAN

DÁVID ISTVÁN, HARCZ PÉTER, KÖVICS GYÖRGY és RADÓCZ LÁSZLÓ

Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum, Debrecen

A szerbtövis rozsdát (*Puccinia xanthii* Schwein.) 2002. nyarán észleltük első alkalommal a Debreceni Egyetem Növényvédelmi Tanszékének bemutatókertjében, ahol augusztus és szeptember hónapokban nagymértékű fertőzést okozott olasz szerbtövis populációban: sűrűbb állományban szeptemberre a levelek 70 %-a fertőződött meg, a telepek gyakorisága a leveleken 0,14-2,18 db/cm² között változott. A leveleken túl – az irodalomnak megfelelően – száron és levélnyélen is megtaláltuk a fajra jellemző tüneteket. Ez a gomba a *Xanthium* nemzetségbe tartozó fajok földrajzi elterjedését követi, és mint a gyomnövények elleni biológiai védekezés egyik lehetséges eszköze került a figyelem középpontjába a világ számos országában. Több helyen tapasztalták viszont, hogy kultúrnövényeket is megfertőzött. A szerbtöviseken (*Xanthium italicum* Mor., *X strumarium* L., *X pennsylvanicum* Wallr., *X spinosum* L.) kívül leírták előfordulását *Ambrosia* fajokon, napraforgó (*Helianthus annuus* L.) fajtákon továbbá más gyom-, fűszer- és dísznövényeken. A szerbtövis rozsdá minden bizonnyal nem egységes faj, specializálódott formák jelenlétét is megfigyelték, pl. *Ambrosia trifida* L. növényen.

A *Puccinia xanthii* autoecikus, mikrociklusos gomba, mely csak teleuto- és bazídiospórákat képez, és teleutotelep formájában fordul elő. Föld feletti részeket fertőz, a virágok kivételével. A leveleken elliptikus, felpúposodó léziókat, a száron, levélnyélen kidudorodó, felhasadó foltokat idéz elő.

A teleutospóráknak nincs nyugalmi időszaka, optimális hőmérsékleten (20-30° C) hidratáció után 30 perccel azonnal csíráznak. Magas páratartalom biztosítása esetén négysejtes metabazídiumra differenciálódnak, melyeken bazídiospórák keletkeznek. Az első penetráció az inkubáció után 3-6 órával bekövetkezik. A tünetek 4 nap múlva, apró klorotikus foltok formájában jelentkeznek, az első teleutotelep pedig 8 nap múlva képződik.

Debrecenben, 2003-ban ismét jelentkezett a betegség szerbtövisen. Július első napjaiban szórványosan jelentek meg teleutotelepek a növények levelein, majd augusztus és szeptember hónapokban vált az előző évihez hasonlóan tömegessé a fertőzés. Hasonlóan erős fertőzést tapasztaltunk a megye több pontján, pl. Hajdúböszörmény, Látókép, Püspökladány, Hosszúpályi határában, ahol olasz és bojtortján szerbtövis fajokon egyaránt előfordult.

A parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia* L.) és a napraforgó e betegséggel szembeni fogékonyságát a világ több országában vizsgálták. Különböző helyeken eltérő fertőzőképességet tapasztaltak, és természetesen a napraforgó fajták érzékenységében is jelentős különbségek mutatkoztak.

Az általunk megfigyelt debreceni szerbtövis rozsdá populáció szántóföldi körülmények között csak jelentéktelen fertőzést tudott előidézni parlagfűvön, továbbá 15 napraforgó fajtát (Zoltán, Hysun-321 PR, Alexandra PR, Rigasol PR, PR 63 A 90, NS-H-909, NS-H-930, NS-H-919, NS-H-703, NS-H-474, NS-H-901, NS-H-906, NS-H-927, NS-H-928, NS-H-923) vizsgálva – természetes infekciós körülmények mellett – egyiken sem fejlődött ki telep.